

MICHAELA VAŽANOVÁ

POSLEDNÝ PLES
V PRESPORSKU

POSLEDNÝ PLES
V PREŠPORKU

MICHAELA VAŽANOVÁ

POSLEDNÝ
PLES
V PREŠPORKU

slovart

Venujem Mariane, vďaka ktorej
v príbehu ožil kláštor Katarínka.

Copyright © Michaela Važanová 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-5587-1

I.

ŠAFÁROV SYN

V tieni Malých Karpát vo vzdialenom susedstve Erdódyho majetkov ležalo panstvo Samuela Streleckého, ktoré volali Pod lesom. Bielučký poschodový kaštieľ mal dva bočné rizality a jeden v strede zakončený vykrojeným štítom. Nad vchodom bol malý balkón ohradený kovanou mrežou. Priečelie obrátené do parku zdobila terasa, z ktorej viedlo široké kamenné schodisko priamo k fontáne. Ku kaštieľu patrilo niekoľko poddanských dedín, polia, lúky a les, kam až oko dovidelo.

Jesenné slnko vylákalo von grófkku Karolínu. Postála pri fontáne – umeleckom diele talianskeho majstra, z ktorého na všetky strany striekala voda a osviežovala vzduch. Sadla si na lavičku a započúvala sa do upokojujúceho zvuku zurčiacej vody. Keď sa dostatočne vynadávala na vodnú krásu, vykročila na chodník pomedzi stále zelené cyprušteky.

– Prečo si mi ušla, sestrička? – dokrivila k nej jej rodná sestra Lujza a vytrhla ju z úvah. – Mala by si radšej oddychovať!

– Nie som unavená, čerstvý vzduch mi robí dobre.

Lujza s nevôľou pokrútila hlavou, ale prikývla.

– Môžem ťa sprevádzať?

– Budem rada. – Vzala ju popod pazuchu. Druhou rukou si láskyplne prešla po bruchu. – Nedbala by som, keby už prišlo. Je zo dňa na deň ťažšie. Pri chôdzi sa zadýcham, ledva sa zohnem.

– Nepotrebuješ sa zohýbať! Len nech ostane tam, kde je, – riekla vážne Lujza. – Nepokúšaj čerta, ešte má dobrý mesiac čas.

Grófkka sa usmiala a spoločne vykročili. Premýšľala o novom živote rastúcom v jej tele a Lujza ju nerušila. Kdesi nad nimi zaškriekala kaňa. Karolína sa strhla a pozrela k oblohe. Z diaľky

sa k nim valili čierne mraky, tak sa vrátili. Pri kaštieli ich čakal skormútený šafár.

– Stalo sa niečo? – oslovila ho.

– Prepáčte mi, pani grófká, neodvažoval by som sa, keby... – zaváhal, ale ona povzbudivo prikývla, nuž pokračoval. – Nevie, na koho sa obrátiť. Syn mi ochorel, má horúčku a nič nepomáha. Bojím sa oňho.

– A s tým otravuješ? – okríkla ho Lujza.

– Nechaj! – zadržala ju sestra. – Hovor, Adam. Ako ti môžem pomôcť?

– Nehnevajte sa na mňa, prosím, ale mám len jeho. Matka mu umrela krátko po pôrode, – zavzdychal a prosebne pokračoval. – Už neviem, čo mám robiť... Možno keby ste sa naňho milostivo prišli pozrieť, hádam by sa uzdravil.

– Žiaľ, takú zázračnú moc nemám, – trpkó sa usmiala Karolína. – Vezmem bylinky a prídem sa naňho pozrieť.

– Gróf by s tým nesúhlasil, Karolína. Nemala si nič sľubovať! – protestovala Lujza, keď osameli. – Dúfam, že tam nepôjdeš! – zastala jej cestu.

– Nechaj ma! – odsekla sestre. – Samuel je preč. Nemusí sa nič dozvedieť! Videla si Adama, aký je zúfalý. Verne tu slúži od detstva, nemôžem mu odoprieť pomoc. Pod! – zavelila a pobrala sa do kaštiela.

Lujza šla s nevôľou za ňou.

Onedlho obe ženy vošli do šafárovho domu. Adam ich mlčky voviedol do izby, kde v posteli nepokojne ležal chlapec. Tvár mal popolavo sivú, husto posiatu hnisavými pľuzgiermi. Jeho rýchly hlasný dych sa zlovestne niesol izbou. Grófká sa zarazila a nakrátko zaváhala. Iba pohľad na bezradného otca ju primal podísť až k chlapcovi a zľahka položiť ruku na rozpálené čelo.

– Ako dlho má horúčku? – spýtala sa Adama.

– Asi týždeň. Chvíľu sa zdalo, že zmizla, ale potom sa zjavila opäť. Skúšal som odvary aj obklady, no nič nepomáha.

– A tie vyrážky?

– Má ich niekoľko dní. Sú po celom tele. Zavolať by som lekára, ale ...

– Ach, Adam. Ihneď poňho pošli niekoho z čelade. O peniaze sa neboj, s doktorom sa vyrovnám. Zožeň horúcu vodu

a prived' sem slúžku, chlapcovi treba vymieňať obklady, – rozkázala.

– No ešte... – začala Lujza, ale sestrin prísny pohľad ju prinútil sklopiť mlčky hlavu.

Karolína zatiaľ vytiahla vrecúška s bylinkami a nasypala z nich do lavóra. Zaliala ich horúcou vodou a nechala vylúhovať. Kým sa Adam vrátil so slúžkou, sama namáčala kusy plátna a vychladené ich nežne prikladala chlapcovi na tvár aj hrudník. Milo sa mu prihovárala, ale dieťa iba stonalo v smrteľnej horúčke. Občas niečo vykriklo, občas sa skrútilo v bolestnom krčí. Horúčka neklesala.

– Načo to všetko? Ten chlapec umiera! Nevrav, že si to nevidela, – hnevala sa Lujza, keď sa vrátili do kaštieľa.

Karolína pokrčila plecami.

– Neviem, bolo mi ho ľúto. Možno neumrie, možno mu doktor pomôže.

Lujza prevrátila oči.

– Ak sa to gróf dozvie ...

– Mlč! Aj on by sa mu snažil pomôcť! – vyhrkla.

– Ale jeho žena v požehnanom stave si to mohla odpustiť! Nemyslíš, sestrička? Karolína chcela namietat', ale Lujza ju zastavila:

– Ja ti chcem len dobre. Máš oddychovať a nie ošetrovať čelad!

– Stačí, Lujza. Už som unavená, chcem si ľahnúť. Neprečítala by si mi niečo, prosím ťa?

Ustarostená sestra prikývla.

Doktor prišiel v podvečer. Grófkou ho prijala hneď po tom, ako vyšetril chlapca.

– Čo ste zistili, doktor? Je ešte nádej?

Muž v strednom veku trpko riekol:

– Nádej je vždy, pani grófkou, ale v tomto prípade sa celkom oprávnene môžeme obávať najhoršieho. Žiaľ, sú to kiahne, a vidí sa mi, že ich najhoršia forma.

– Čo to znamená?

– Je to vážne ochorenie a často smrteľné. Život chlapca je teraz v Božích rukách, – pokrčil bezmocne plecami. – Máte tu viac chorých? Od koho sa nakazil?

– Nevieam, hádam nikto nie je chorý, iba on, – pokrútila hlavou. – Často sedával pri ceste. Mohol stretnúť cudzinca ...

– Bolo by dobré, keby k nemu chodilo čo najmenej ľudí. Viete, kiahne sú nákazlivé a rýchlo sa môžu rozšíriť. Treba spáliť všetko oblečenie, čo mal chlapec na sebe. Aj posteľnú bielizeň, rozumiete? Je to dôležité, – naliehal doktor.

– Áno, áno, – prikyvovala Karolína. Vtom sa jej zahmlilo pred očami a podlomili sa jej kolená.

– Je vám niečo? – doktor ju zachytil.

– Bola som pri ňom, – riekla celá bledá a úzkosť jej zovrela hrdlo.

– Veď aj ja som pri ňom bol. Nebojte sa, keď som povedal, že ochorenie je nákazlivé, nemyslel som tým, že každý sa musí nakaziť, – usmial sa bez toho, aby sa jej priznal, že ako dieťa kiahne prekonal a to ho pred ďalšou nákazou chránilo.

Šafárov chlapec boj o život prehral. Grófká prikázala spáliť všetko jeho šatstvo aj s perinami. Adamovi dala voľno, aby mohol pochovať syna a sama sa úpenlivo modlila za spásu chlapcovej duše. Aspoňže pri sebe mala Lujzu. Rozhovory ani čítanie ju nevedeli potešiť.

– Nakoniec je možno dobre, že ten malý umrel, ešte by nakazil ďalších, – usúdila Lujza.

– Nevrav tak! – zahriakla ju sestra.

– Veď je to pravda. Aj ty si si vydýchla.

Karolína neodpovedala, ale po chvíli ticha sa váhavo spýtala:

– Lujza, drahá moja, keby sa mi niečo stalo, myslím počas pôrodu, postaráš sa o moje dieťa?

– Čo sú to za reči?

– Mám taký divný pocit, priam strach. Čo ak je chlapcova smrť iba predzvesťou niečoho horšieho?

– Ach, sestrička! – zvolala Lujza a objala ju. – Všetko bude v poriadku, každá sa bojí, keď sa blíži jej hodina. O bábätko sa pekne postaráš sama a všetci budeme šťastní! Teda, ak ma aj naďalej ponecháš pri sebe.

– Samozrejme, veď si mi najbližšia! A dieťa bude potrebovať vychovávateľku. Lepšiu si neviem predstaviť.

– Si ku mne taká dobrá, – riekla Lujza a pobožkala sestru na líce.

Po sestrinom boku sa konečne aj na ňu usmievalo šťastie. Ako dieťa prekonala komplikovaný zápal pľúc, ktorý ju na dlhý čas upútal na lôžko. Nevedelo sa, či zomrie, alebo nie. Prežila, no s podlomeným zdravím. Ostala slabá, neduživá, s pokrivenou chrbticou a smiešnou čaptavou chôdzou. V tvári bola celkom pekná, ale aj keď stála rovno, zdalo sa, že sa mierne ukláňa. Pre hrb, hyzdiaci jej chrbát, sa dávno vzdala myšlienky na vydaj a skončila ako stará dievka. Po smrti otca sa pokúsila sama starať o rodinný majetok, ale ten nakoniec skončil v rukách chamtivého príbuzného. Karolína, ktorá už bola v tom čase vydatá za grófa Streleckého, ju zavolala k sebe za spoločníčku. A tak sa urodzená, ale nemajetná Lujza Stachovicsová presťahovala na panstvo Pod lesom.

Niekoľko dní sa nič zvláštne nedialo. Šafár pochoval syna a pociťovo spálil všetku posteľnú bielizeň i chlapcove šaty.

– Rozhodla som sa, že Adamovi zajtra ráno zanesieme nové periny aj s obliečkami, iste sa mu zídu. Aj keď jeho bôľ nezmiernia, – navrhla Karolína. Zdalo sa jej, že nebezpečenstvo choroby je zažehnané.

– Priveľmi sa o toho chudáka staráš, – neodpustila si Lujza poznámku.

Grófkka na to nedbala a všetko zariadila. Keď si večer ľahla do postele, cítila sa veľmi unavená. Nespala dobre. Mátali ju divoké sny a oblieval studený pot. Ráno ju skolila horúčka. Lujza ihneď poslala po doktora. Naordinoval jej lieky, zábaly i púšťa-nie žilou, ale grófkin stav sa nezlepšoval.

II. NA ZÁMKU

Na návrší nad mestom Frašták stál Erdődyho zámok, ktorý svojho času navštívila aj Mária Terézia a dodnes v ňom na pamiatku opatrovali zlaté sany, na ktorých sa v zápale zimných radovánok spúšťala z kopca.

Predseda Uhorskej komory gróf Ján Nepomuk Erdődy usporiadal slávnosť pri príležitosti návratu syna, ktorý doteraz pôsobil ako správca úradu hontianskeho župana. Gróf, ktorému ťahalo na šesťdesiat, ho povolal, aby mu pomáhal pri správe rodinného majetku. Mladý Jozef Erdődy bol vzdelaný a o niečo šetrnejší než jeho otec, a preto sa mu okázalé uvítanie vôbec nepozdávalo. Na rozdiel od neho bola jeho manželka Antónia Batthyányová s uvítaním nadmieru spokojná. Užívala si prítomnosť najvznešenejšej spoločnosti i vyberané jedlá a usmievala sa na všetky strany.

Popoludní čakalo na hostí malé prekvapenie. V zámockom parku pred záhradným pavilónom sedeli hudobníci a jemnými tónmi spríjemňovali deň. Sluhovia ponúkali víno a drobné pochutiny. Na stromoch bolo uviazané ovocie a malé koláčiky. Stačilo iba vystrieť ruku. Dámy sa smiali a páni sa predbiehali v tom, kto odtrhne chutnejšiu maškrtu.

Jozef sa rozčarovane rozhliadal, keď ho niekto zozadu objal okolo pliec.

– Tvoj pán otec sa naozaj buchol po vrecku, kamarát!

– Ani mi nevrav! – prevrátil oči, lebo sledoval Antóniu, pre ktorú akýsi dôstojník trhal perník z jablone. – Tolké plytvanie! Zjavne je väčšina spokojná. Mimochodom, ešte som nevidel tvoju krásnu paniu. Počul som na ňu samú chválu. Musíš nás zoznámiť, je to isto úžasná žena. Kde ju máš? Neprišla s tebou? Prečo?

Hnedovlasý šlachtic s tmavohnedými očami v modrozele-
nom dolománe sa šťastne usmial.

– Pre ten najkrajší dôvod, aký si vieš predstaviť! Bol si dlho
preč, Jozef. A máš pravdu, Karolína je úžasná, dokonalá. O me-
siac budeme traja! – vysvetlil hrdo.

– Gratulujem ti, kamarát! Nech je to syn! – Erdódy radost-
ne objal priateľa.

– Ako inak! Syn a pokračovateľ rodu! Múdry bude po otco-
vi a krásny a dobrý po matke, – zasmial sa.

– Podme si naňho pripiť! – Jozef zastavil sluhu s vínom.

Keď si pripili, Samuel dodal:

– Sľúbil som Karolíne, že sa nezdržím dlho. Vieš, nerád ju
opúšťam a teraz ešte menej. Som z domu preč už dlhšie, nie-
len dnes. Prišiel som k vám rovno z obchôdzky po ostatných
majetkoch a už sa neviem dočkať návratu.

– Hádám by si nás teraz neopustil? Musíš ešte ostať, tak dlho
sme sa nevideli. Tvoja pani to bez teba ešte jeden večer isto vydr-
ží. A možno si od teba oddýchne, – zasmial sa a štuchol do pria-
teľa.

Samuel si vzdychol, ale nakoniec prikývol:

– Dobre, Jozef, ostanem. Chcem s tebou prebrať nové spô-
soby pestovania plodín.

– Nedbám, môžeme aj hneď. Pod', prejdeme sa.

Nestihli ani vykročiť, keď si všimli mnícha v hnedej kutni,
ako čosi hľadá.

– Že by tiež hosť tvojho otca? – prehodil pobavene Samuel.

– Nie som si istý, – pokrčil Jozef plecami, – ale hneď to zis-
tím. – Podišiel v ústrety mníchovi. – Čo vás sem privádza, otče?

– Som brat Hypolit z Kláštora svätej Kataríny, – uklonil sa,
– a hľadám grófa Erdódyho, pane. Posiela ma otec gvardián.

– Zjavne ste ma našli, – usmial sa rozpačito Jozef.

– Prepáčte, ale grófa Jána Nepomuka Erdódyho, – opravil
sa mních.

– V tom prípade hľadáte môjho otca. Čochvíľa príde, smiem
vám zatiaľ pomôcť?

– Prišiel som žiadať almužnu pre náš kláštor. Búrka nám
zničila strechu nad kostolom a potrebujeme zohnať peniaze na
opravu.

– Bude lepšie, keď predsa len počkáte na môjho otca. Samozrejme, môžete čakať aj tu. Oddýchnite si u nás, brat Hypolit, – pozrel na jeho zaprášené sandále.

– Ďakujem vám, keď bude váš pán otec rovnako štedrý.

– Naša rodina patrí roky medzi verných podporovateľov vášho kláštora.

– Zato sa isto dočká mnohých Božích dobrodení, ktoré vám s vďakou vyprosujeme. – Mních si zopál ruky na prsiach a zrak otočil k nebu.

Jozef vďačne prikývol a zanechal mnícha v parku. Obrátil sa k Samuelovi a dali sa do rozhovoru o plodinách.

Hypolita si nik nevšimol. Preto neváhal a zvedavo podišiel k ozdobeným stromom. Chvatne si utrhol niekoľko nevšedných plodov a vhodil ich do vreciek skrytých v habite. Kým ho prijal gróf, stihol si ich takmer naplniť.

Starý gróf mal dobrú náladu a tak bol ochotný vyhovieť mníchovej žiadosti o mimoriadny príspevok na opravu deravej strechy. Oveľa viac ho znepokojila druhá, delikátnejšia vec, ktorú Hypolit Jozefovi zamlčal. Gvardián ho žiadal o intervenciu u cisára, lebo sa mu doniesla zvesť o zrušení tretích rádov. A pritom sa arcibratstvu pásikárov v tomto kraji tak dobre darilo! Aj medzi pánmi boli mnohí, čo nosili posvätnú chordu – konopný povraz omotaný okolo tela.

– Pokúsím sa, – prisľúbil gróf, hoci tušil, že u tvrdohlavého cisára neuspeje.

Boli veci, v ktorých bol Jozef II. neoblomný. V cirkevných otázkach nedal ani na mienku nebohej matky. Názor predsedu Uhorskej komory ho rovnako nebude zaujímať. Napriek tomu gróf Hypolitovu žiadosť neodmietol, lebo bol synom jedného z jeho urodzených priateľov.

– Budem rád, ak ostanete na slávnostnú večeru, milý Hypolit, a pokojne u mňa môžete prespať. Ako vždy, – usmial sa.

– Len vás prosím, pomlčte o tejto nepríjemnej správe a neznepokojujte zatiaľ mojich hostí. Chcem, aby sa dnes bavili.

Večera bola úchvatná. Ján Nepomuk Erdődy bol spokojný, lebo aj gróf Rudolf II. Pálffy z Červeného Kameňa uznanlivo pokrýval hlavou nad jeho pohostinnosťou. Hoci mal Erdődy dlhy

na všetky strany, keď šlo o prestíž, na nič nedbal. Stoly sa prehýbali od jedla a pitia a spoločnosť sa dobre zabávala. Ako sa tak díval na hostí, čosi mu napadlo.

– Nože nám povedzte, brat Hypolit, čo je nové na Katerinke?

Mních, ktorý v zjednom množstve jedla nezaostával za ostatnými, pustil chutné stehienko na tanier a teatrálné riekol:

– Nedávno, počas tej čertovskej búrky, ktorú zrejme zosla sám diabol, lebo hromy a blesky len tak lietali, nám poškodilo strechu a teraz prší rovno do kostola.

– To je mrzuté, – povzdychla si Pálffyová.

– Mrzuté bude, urodzená pani grófka, keď prídu ľudia na Všetechsvätých do kostola a ešte vždy im bude pršať na hlavy, – podotkol mních.

– A to by sme nemali dopustiť, však, panstvo? – vyzval hostí Erdődý. – Nejedem z nás si predsa chodiť na Katerinku po útechu. Ako by to vyzeralo nájsť kostol s deravou strechou?! Nože, Hypolit, teraz nastavte ruky a berte! Páni budú isto štedrí.

Gróf privolal mnícha a prvý mu hodil do dlaní mešec toliarov. Nikto sa nechcel dať zahanbiť, a tak páni ochotne vyťahovali mešce a dávali almužnu. O niečo ľahší, ale s pocitom dobrého skutku pokračovali v hodovaní. Mali radi svoj kláštor, lebo tam neraz našli odpustenie pre svoje hriešne duše.

Krátko po zotmení narušil večeru súrny posol, ktorý priniesol Samuelovi Streleckému znepokojivú správu.

III.

KAROLÍNA!

Gróf Strelecký uháňal do kaštieľa. Vyľakaná Lujza mu vyšla v ústrety.

- Čo sa deje? Prečo ste ma nezavolali skôr? – osopil sa na ňu.
- Nechceli sme vás znepokojovať...
- Kde je Karolína? Je v poriadku?
- Leží v posteli.

Samuel sa hneď rozbehol do grófkinej spálne. Na chodbe predbehol slúžku nesúcu lavór s horúcou vodou. Ďalšia niesla čisté plátno. Znervóznel ešte väčšmi.

- Karolína! – vstúpil dnu a vzápätí sa zarazil.

Zúbožená manželka vzdychala v posteli. Na čele sa jej perlil pot, ruky kŕčovito zvierali plachtu a pohľad blúdil po strope.

– Prišla babica, – oznámila Lujza grófovi za chrbtom. – Museli sme ju zavolať.

– Babica? Prečo? – hlesol, kým si sadal k manželke na posteľ. V rukách zovrel jej studenú vlhkú dlaň. Priložil si ju k perám. – Povie mi už konečne niekto, čo sa tu vlastne stalo?

- Dostala horúčku. Tak sme opäť zavolali doktora.
- Opäť?

Lujza mu rozpovedala všetko o Adamovi a jeho synovi.

– Môže za to ten prekliaty šafár! Nemal nás obťažovať. Doktor vrel, že Karolína má kiahne. Zrejme vyvolali pôrod! Pustil jej žilou, aby vyhnal z tela nemoc, ale vôbec to nepomohlo, – vzlykala.

Samuelovi sa do očí tisli slzy, ale vlúdne sa prihovárал manželke. Zvieral jej dlane a utieral spotené čelo. Úbohá Karolína ho nevelmi vnímala. Pôrodné bolesti narastali, vzdychala, stonala, kričala...

V tom čase už bola v izbe babica a chystala si veci.

– Začalo sa to! Všetci chlapi ihneď von! – riekla rozhodne.

Kým Samuel chodil hore-dolu po chodbe, babica sa pokúšala o nemožné. Pôrod postupoval, ale grófka oslabená horúčkou jej vôbec nepomáhala. Nevládala dieťa vytlačiť a čas nemilosrdne ubiehal. Ani príchodom doktora sa situácia nezlepšila.

Grófka sa trápila dva nekonečné dni, kým porodila. Bola vyčerpaná, horúčka jej neklesala. Začala blúzniť.

– Neopúšťaj ma, Karolína, – opakoval tíško Samuel pomedzi modlitby, – nechcem tu ostať sám! Prosím ťa, neopúšťaj ma! – prosil, modlil sa, dúfal... Prebdel pri manželke ďalšiu noc. Len horko-ťažko premáhal vlastný plač, aby jej dodal silu a odvahu. V jednej chvíli Karolína otvorila oči a rozhliadala sa po izbe. Slabým hlasom oslovila manžela:

– Dieťa? Je to chlapec?

– Áno, drahá, chlapec! – usmial sa na ňu a hrdo riekol, – Samuel Maximilián Rudolf Strelecký, dedič panstva Pod lesom. Chceš ho vidieť? – Na malinký okamih uveril, že sa jej polepšilo.

Karolína sa chabo usmiala na manžela. Než stihla prikývnuť, jej pohľad sa začal strácať kdesi v dialke. Kým sa jej myseľ navždy stratila svetu, počula, ako Samuel zúfalo volá jej meno. Naposledy mu pevne zovrela ruku, akoby ho nechcela opustiť. Volal, plakal, hrešil, prosil, ale všetko márne. Karolína zomrela. Jej syn Samuel Maximilián Rudolf bol od samého začiatku veľmi slabý a drobný. Nevládal piť dojkinso mlieko a matku prežil len o dva dni.

Na ďalší deň prišla Lujza so slúžkami k šafárovi. Doniesli periny a obliečky z bielunkého plátna. Smútkom zničená Lujza neskrývala hnev.

– Posledné, čo si grófka priala, bolo, aby si dostal periny aj s obliečkami! Tak si ich vezmi! Chcela to tak, hoci ja s tým nesúhlasím.

– Ďakujem. Pani grófka bola veľmi láskavá žena, – odvetil zronený muž.

– Čudujem sa, že ťa gróf nedal vyhnať! To ty za všetko môžeš! Keby si nebol unúval grófkou s tým svojím chlapčiskom,

ktorý sa ktovie kade motal a priniesol sem tú pliahu, mohla ešte žiť! – vychrlila naňho všetok zúfalý hnev a hlas sa jej zlomil. Zvrtla sa a odkrивkala preč.

Adam sa dlho díval na grófkín posledný dar.

Potom upratal domec a do šatky si zbalil pár osobných vecí. Posledný raz sa obzrel. Pri pohľade na posteľ a na obliečky mu zovrelo srdce. Viac sa nemohol pozrieť grófovi do očí. Bez rozlúčky ako zlodej odišiel z panstva.

IV.

ADAM

Stmievalo sa. Adam si nespomínal, koľko rás sa zotmelo, odkedy opustil panstvo. Nechcel to vedieť, už nič nechcel vedieť. Nechcel viac počúvať ani premýšľať, ani žiť. Čakal, že ho pre útek zavrú do väzenia, ale nik ho nehladal. Nikomu nezáležalo na jeho biednom živote, prečo by malo jemu? A predsa na ňom lipol, lebo sa neodvážil vziať si ho skokom do rieky či rokliny. Už mnoho dní sa túlal cestami, lúkami, lesmi. Bol bezradný a nahnevaný. Na Boha, na svet, na seba. Všetko stratilo zmysel a Adam zatúžil po smrti. Nehladal jedlo ani vodu, chcel umrieť čím skôr. Smrť bola bránou k tým, ktorých stratil, a k Bohu, od ktorého chcel počuť odpovede. Podlomili sa mu nohy, padol od únavy a zaspal. Keď sa prebral, opäť kráčal ďalej. Nevnímal bolesť doráňaných nôh ani nočný chlad, ani smäd či hlad.

Raz nadránom začul zvony. Myslel si, že blúzni, keď nad sebou uvidel Krista. Týčil sa k nebu, umučení na kríži, a odpúšťal hriechy. Strápený šafár doň začal udierať pästami, až kým ich nemal celé krvavé. Mária Magdaléna klačiaca pod Kristom spolu s Jánom a Máriou na neho vyčítavo hľadeli, ale Adam nenachádzal úľavu. Zastonal, sklonil hlavu do krvavých rúk a klezol bezradne na kolená. Zúfalo sa rozplakal. Nevedel, ako dlho tam klačal, lebo po čase stratil vedomie.

Brat Augustín sa práve vracal s kapsou plnou liečivých bylín a zastavil sa pri Kalvárii, aby sa pomodlil. Na zemi ležal akýsi úbožiak. Potriasol ním, či ešte žije. Šaty mal dotrhané, pery popraskané, tvár prepadnutú, telo vychudnuté a ruky krvavé. Augustín si ho bez dlhého premýšľania prehodil cez plecia a odniesol ho do kláštora.

Izba číslo šesťnásť bola prázdna. Mních zložil muža na čisté lôžko. Nestihol ho ani poriadne prehliadnuť a do izby vstúpil predstavený kláštora.

– Doniesli sa mi, brat Augustín, podivné reči a vidím, že je to pravda, – riekol s vážnou tvárou. – Nezabudol si, že sme v dome Pána?

– Chcel som bežať hneď za vami, otec gvardián, ale najprv som sa musel postarať o tohto nemocného. Má smrť na jazyku. Vidím, že brat kľučiar ma predbehol.

– Nie sme lazaret, – pokrútil hlavou predstavený.

– Našiel som ho kľačať pod Kristovou sochou. V smrteľných krčoch pri ňom hľadal útechu. Kam inam by sa mal tento človek podieť, ak nie do domu Pána?

Gvardián, muž stredného veku s jasnou tvárou, sa zamyslel a potom prikývol.

– Ak je to tak, Pán sám rozhodne, čo s ním. Nech tu teda ostane.

Augustín sa o pacienta staral s bratskou láskou. Keďže Adam bol hlavne vyčerpaný, dobrá strava a odpočinok urobili svoje. Odreniny, pár škrabancov a prechladnutie sa vyliečili rýchlo, horšie to bolo s ubolenou dušou.

Keď po pár dňoch otvoril oči, s údivom zistil, že leží v čistej posteli. Bol v jednoduchej izbe so stolom, stoličkou a kľačadlom na modlenie. Na stene visel kríž. Šafár sa pokúsil vstať, ale zatočila sa mu hlava a opäť sa zviezol na lôžko.

Otvorili sa dvere.

– Ešte si slabý. Nemal by si vstávať. – Modrooký mních sa vlúdne usmial. – Som brat Augustín. Našiel som ňu v smrteľnej úzkosti žiadať Krista o odpustenie.

– Nežiadal... – chcel mu protirečiť, ale hrdlo mal celé vysušené.

– Netráp sa. Milosrdenstvo Božie je veľké. Tu sa môžeš pokojne vyspovedať, – povzbudzoval ho mních.

Adam prikývol.

– Kde to som?

– Na Katerinke.

Kostol a Kláštor svätej Kataríny Alexandrijskej stál uprostred lesov na návrší nad Dubovským potokom. Pred dvesto rokmi

sa tu zjavila dechtickému roľníkovi svätá Katarína. Ľudia začali miesto považovať za posvätné a postavili si drevenú kaplnku. Často sa tam schádzali a modlili sa. Okúzlený týmto miestom sa v okolí usadil mladý pustovník Ján Apponyi. Bol grófom zo vznešeného rodu a chcel zasvätiť svoj život Bohu. To sa nepáčilo jeho príbuzným. Násilím ho odviekli domov, kde na druhý deň zomrel. Gróf Krištof Erdődy, ktorému patrili pozemky tých svätých miest, tu dal postaviť kláštor a kostol na počesť svätej Kataríny a mníchom povolil v okolí žiadať o almužnu. Mohutné múry kostola a kláštora prežili turecký vpád i Thökölyho povstanie. Ľudia si Katerinku obľúbili, radi prichádzali na veľké sviatky i na procesie. Erdődyovci aj Apponyiovci sa nechávali pochovávať v útrobach kostola a mnísi sa modlili za spásu duší zomrelých. Rokmi sa z malého kláštora a kostola stal veľký a bohatý komplex, ku ktorému sa s vierou a nádejou upierali oči biednych. Našli sa však aj takí, ktorým bol trňom v oku.

Brat Augustín priniesol šálku a prisadol si k jeho posteli.

– Je to odvar z bylín. Posilní ťa. – Podal mu nápoj až k ústam, kým sa nenapil.

– Horké, – zvrastil Adam čelo.

– Ale liečivé. Daj sem ruky, natriem ti ich masťou.

– Čo je to za zázračnú masť?

– Žiaden zázrak, obyčajný kostihoj, – usmial sa mních. – Chodievam zbierať byliny za svítania. Vlastne tak som ťa aj našiel. Keby som prišiel o niečo neskôr, neviem, či by sme spolu teraz hovorili.

– Nemal si ma zachraňovať, – zašomral Adam a odvrátil hlavu.

– Nerúhaj sa a teš sa z nového dňa, – riekol trpezlivo mních a vstal. Musím teraz odísť, ale zasa prídem.

Adam sa nevládal tešiť ani vstať. Privrel viečka a zaspal. O niečo neskôr, keď sa prebudil, v izbe horela sviečka. Cítil sa silnejší a opatrne vstal. Otvoril dvere a nakukol na chodbu. Viedli z nej mnohé dvere do izieb. Každá mala číslo a pod ním menovku bývajúceho. Odkiaľsi zďaleka sa niesol mužský spev. Adam sa vrátil do postele a zaspal.

* * *

O niekoľko dní sa mu vďaka Augustínovej opatere zdravie celkom vrátilo.

– A čo bude ďalej? – spýtal sa Adam, keď sa jedného dňa vrátili z prechádzky v záhrade.

– Čo tým myslíš?

– Už sa cítim dobre, kedy ma pošlete kade ľahšie? Nie som mních...

– Ak by si tu chcel ostať, prihovorím sa za teba u predstaveného. Môžeš pomáhať v záhrade alebo v kuchyni. Ale ak musíš ísť, nebudeme ťa tu držať.

– A teba nezaujímá, čo som zač?

– Ja som len služobník Boží, – skromne sklonil hlavu Augustín a prsto dodal, – náš dobrotivý Pán vie, prečo mi ťa poslal do cesty a prečo ťa nenechal umrieť.

– Rád pomôžem v tej záhrade, – riekol po chvíli.

Mních prikývol a Adama priradili k starému záhradníkovi.